

Muziek in je oren

*Een programma over geluid en muziek
voor groep 5 & 6*

Docentenhandleiding

Inhoud

1	Inleiding <i>Muziek in je oren</i>	3
	a. Leerdoelen	3
	b. Doelgroep	3
	c. Tijd	4
	d. Indeling programma	4
	e. Kosten	4
	f. Praktische informatie	4
2	Vorbereidende les	5
	a. Leerdoelen	5
	b. Tijd	5
	c. Inhoud	5
3	Museumbezoek	8
	a. Reservering	8
	b. Benodigde begeleiding	8
	c. Organisatie in het museum	8
	d. Rondleiding	8
	e. Proefjes in het Educatief Paviljoen	8
4	Creatieve verwerkingsles: maak een muziekinstrument	9
	a. Leerdoelen	9
	b. Praktische informatie	9
	c. Inhoud	9
	d. Websites met instrumenten en geluiden	11
5	Bijlagen	12
	i. Tussendoelen (Tule's) bij muziek en geluid	12
	ii. Inspirerende foto's voor instrumenten	16

1 Inleiding *Muziek in je oren*

Teylers Museum heeft een grote diversiteit aan instrumenten die te maken hebben met het onderzoek naar geluid. Zo staan in het museum de oudste grammofoonspeler (kinderspeelgoed in die tijd!) uit 1891, de eerste synthesizer, een gek orgeltje, een fonograaf waar je mee kunt opnemen en afspelen en een ingewikkeld apparaat over klankanalyse. Deze natuurkundige instrumenten waren bedoeld om geluid mee te onderzoeken, maar dienden tegelijkertijd soms ook als muziekinstrumenten.

Het museum laat leerlingen van groep 5 en 6 graag kennismaken met deze spannende mix van toepassingen. Daarom is het educatieve programma *Muziek in je oren* ontwikkeld, waarin leerlingen kennis maken met (het onderzoek naar) geluid én muziek.

Deze docentenhandleiding bij *Muziek in je oren* bestaat uit drie delen: een (optionele) voorbereidende les over geluid op school, het museumbezoek (waarbij de leerlingen een rondleiding krijgen en proeven doen) en een (optionele) creatieve verwerkingsles op school.

a. Leerdoelen

In dit programma wordt aangesloten bij de Kerndoelen, zoals geformuleerd door het SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling: www.slo.nl). In **Bijlage I** is de gespecificeerde tekst van de bijbehorende Tussenleerdoelen (Tule's) voor groep 5 & 6 te vinden.

- i. **Kerdoel 42** uit *Oriëntatie op jezelf en op de wereld*: De leerlingen leren onderzoek doen aan materialen en natuurkundige verschijnselen, zoals licht, **geluid**, elektriciteit, kracht, magnetisme en temperatuur.
- ii. **Kerdoel 54** uit *Kunstzinnige Oriëntatie*: De leerlingen leren beelden, **muziek**, taal, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.
- iii. **Kerdoel 55** uit *Kunstzinnige Oriëntatie*: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Dit kerndoel komt met name aan de orde in de verwerkingsles.

- iv. **Kerdoel 56** uit *Kunstzinnige Oriëntatie*: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

b. Doelgroep

De doelgroep van dit programma is groep 5 & 6 van de basisschool in het kader van het vak natuur & techniek.

c. Tijd

Het bezoek aan het museum duurt 60 minuten. De voorbereidende les neemt ca. 90 minuten in beslag als u ALLE suggesties volgt, maar u kunt natuurlijk naar believen e.e.a. inkorten. De creatieve verwerkingsles beslaat ongeveer 2 à 3 uur.

d. Indeling programma

Het programma valt uiteen in drie delen:

- 1 Voorbereidende les op school (optioneel)
- 2 Museumbezoek:
 - a. Rondleiding
 - b. Educatief Paviljoen
- 3 Verwerkingsles op school (optioneel)

In de voorbereidende les worden leerlingen voorbereid op het bezoek aan Teylers Museum en maken ze kennis met enkele basisprincipes van Geluid.

Tijdens het museumbezoek krijgen de leerlingen een rondleiding door diverse zalen waar instrumenten staan die met geluid te maken hebben. Uit sommige daarvan klinkt nóg muziek! Naast de rondleiding bestaat het museumprogramma ook uit het doen van proeven met geluid in het Educatief Paviljoen.

De creatieve verwerkingsles bestaat uit het ontwerpen van een geheel eigen muziekinstrument.

e. Kosten

De kosten van het programma (entree, rondleiding in het museum door rondleider en begeleiding bij de proefjes) is € 110,- voor een groep van maximaal 30 leerlingen of € 60,- voor een groep van maximaal 15 leerlingen. De toegang voor de begeleiders is gratis. Een bezoek dient van te voren te worden gereserveerd en per factuur betaald.

U kunt reserveren bij de afdeling Publiekszaken: e reserveringen@teylersmuseum.nl of t 023 5160972.

f. Praktische informatie

U begint het museumbezoek bij de achteringang van het museum: **Nauwe Appelaarsteeg 3** (bereikbaar via de Bakenessergracht of de Damstraat). Hier worden de leerlingen opgevangen door de rondleider.

In de garderobe zijn kluisjes aanwezig voor tassen e.d. Voor de kluisjes is een muntstuk van € 2,- noodzakelijk (dat de leerlingen bij opening van de kluis weer terug krijgen). Er mag geen eten of drinken mee naar binnen genomen worden. Fotograferen mag, maar **zonder flits**.

2 Voorbereidende les

Er zijn diverse mogelijkheden om uw bezoek aan het museum voor te bereiden. Hieronder staat een aantal suggesties. Het museum laat het aan uw eigen kennis en inzicht over welke accenten u wilt leggen binnen uw les(sen).

a. Leerdoelen

De voorbereidende les is bedoeld om leerlingen:

- kennis te laten maken met Teylers Museum en te informeren over wat ze kunnen verwachten tijdens hun bezoek;
- kennis te laten maken met de basisprincipes van geluid;
- zelf onderzoek te laten doen naar geluid.

b. Tijd

U kunt uiteraard zoveel tijd besteden aan de voorbereidende les(sen) als u zelf wilt. De totale duur van alle opdrachten samen is ongeveer 90 minuten.

c. Inhoud

i. Een blik op Teylers Museum

Filmpje:

Hieronder staat een link naar de website van Teylers Museum. U klikt helemaal bovenaan op de grote afbeelding op het pijltje links. Er start een korte film (film 5) met beelden van het museum. Er wordt niets gezegd, maar de beelden geven een goede impressie van de binnenkant van het museum voor de leerlingen.

Link website:

www.teylersmuseum.nl

Uw bezoek:

Hieronder staat aangegeven wat er tijdens het bezoek zal gebeuren. Uiteraard is het aan u wat u relevant vindt om aan uw leerlingen te vertellen.

Het museumbezoek zelf begint bij de achteringang van het museum:

Nauwe Appelaarsteeg 3 (bereikbaar via de Bakenessergracht of de Damstraat). Hier worden de leerlingen opgevangen door de rondleiders.

De jassen en tassen worden opgeborgen en vervolgens wordt de groep, afhankelijk van de grootte, onderverdeeld in twee kleinere groepen van maximaal 15 leerlingen. De ene subgroep begint in het Educatief Paviljoen en de andere in het museum. Halverwege wordt er gewisseld. In het Educatief Paviljoen wordt een korte introductie gehouden over geluid, waarna de leerlingen proefjes gaan doen. In het museum laat de rondleider diverse instrumenten zien die met geluid te maken hebben, vertelt hierover verhalen en stelt vragen aan de leerlingen.

Na afloop van het programma neemt de rondleider de groep weer mee terug naar de achteringang/uitgang naar de jassen en tassen. Waarmee het bezoek aan het museum ten einde is gekomen.

Huisregels tijdens een schoolbezoek:

- Jassen en tassen mogen niet mee het museum in. Deze kunt u kwijt in de onbewaakte garderobe of in een kluisje (2 euro muntstuk krijgt u na gebruik terug);
- Paraplu's kunnen in de paraplubak gezet worden;
- Bij een schoolbezoek vragen wij minimaal 1 begeleider per 15 kinderen;
- Tijdens de rondleiding verzoeken we u als groep bij elkaar te blijven;
- In het museum mag niet gerend en geschreeuwd worden;
- De objecten mogen niet aangeraakt worden, behalve op aanwijzing van de rondleider tijdens een demonstratie van een instrument;
- Foto's mogen gemaakt worden, maar alleen zonder flits;
- Eigen eten en drinken mag niet mee het museum in. Er is een museumcafé waar eten of drinken gekocht kan worden.

ii. Wat is Geluid?

Woordweb:

Als intro op het onderwerp in de klas en om te ontdekken welke voorkennis de leerlingen hebben, kan er begonnen worden met het maken van een woordweb. Dit kan klassikaal, maar ook individueel. *Geluid* wordt het centrale woord en daaromheen komen dan de woorden waar de leerlingen opkomen als ze denken aan geluid.

Filmpjes:

Hieronder staat een aantal links naar filmpjes van Schooltv die gaan over geluid.

Links websites:

Geluid is trilling:

- <http://www.schooltv.nl/video/geluid-geluid-is-trilling/#q=geluid> (1:13)
- <http://www.schooltv.nl/video/geluid-beweegt-geluid-is-trillende-lucht/#q=geluid> (0:54)

Geluid in je oor:

<http://www.schooltv.nl/video/geluid-maakt-golven-geluid-maakt-golven/#q=geluid>
(1:40)

Hoge en lage tonen:

- <http://www.schooltv.nl/video/waarom-zoemen-bijen-trillingen-van-geluid-in-de-lucht/#q=geluid> (3:34)
- <http://www.schooltv.nl/video/welk-dier-maakt-zon-laag-geluid-dat-wij-mensen-het-niet-kunnen-horen-een-lokroep-voor-de-vrouw/#q=geluid> (2:27)

Geluid en muziek (u kunt er ook voor kiezen deze filmpjes aan het begin van de verwerkingsles te laten zien):

- <http://www.schooltv.nl/video/muziek-maken-geluiden-die-we-maken-omdat-we-ze-mooi-vinden-noemen-we-muziek/#q=geluid> (00:58)

- <http://www.schooltv.nl/video/muziekinstrumenten-muziek-maak-je-met-muziekinstrumenten/#q=geluid> (2:27)

Geluid en snelheid:

<http://www.schooltv.nl/video/kun-je-hoogte-meten-met-geluid-geluidsgolven-gaan-door-de-lucht/#q=geluid> (3:34)

Geluid en materie:

<http://www.schooltv.nl/video/glas-breken-met-je-stem-geluid-is-een-trilling-van-lucht-water-of-vaste-stof/#q=geluid> (2:10)

Geluid en voortplanting:

http://www.schooltv.nl/no_cache/video/crid/20101029_vacuum01/ (1:46 min)

iii. Zelf onderzoek doen

Springerig geluid (10 min)

In veel van bovenstaande filmpjes komt een proefje langs waarin folie is gespannen over een kom en waarop suiker gestrooid wordt. De proef maakt geluidstrillingen zichtbaar. De uitvoering van deze proef is heel goed beschreven in de volgende link. U kunt via deze website ook bijbehorende werkvellen uitprinten. Let op: er is wel een goede speaker en geluidsinstallatie bij nodig!

<http://www.proefjes.nl/proefje/034>

Een moer snappen (10 min)

Dit proefje gaat over toonhoogte. Je hebt er een ballon en een moer voor nodig. Bijbehorende werkvellen kunt u via de website uitprinten.

<http://www.proefjes.nl/proefje/171>

Uitschuifbare fluit (10 min)

Ook deze proef gaat over toonhoogte, en heeft tegelijkertijd een connectie met muziek maken. Je hebt er een flesje met water voor nodig en een pvc-buis (of andere plastic buis). Bijbehorende werkvellen kunt u via de website uitprinten.

<http://www.proefjes.nl/proefje/180>

3 Museumbezoek

a. Reservering

Een bezoek dient u van te voren te reserveren. Neemt u hiervoor contact op met de afdeling Publiekszaken: T 023 5160972 of reserveringen@teylersmuseum.nl.

b. Benodigde begeleiding

Het museum verwacht dat per 15 leerlingen minstens één begeleidende leerkracht aanwezig is.

c. Organisatie in het museum

De groep wordt ontvangen door de rondleider bij de achteringang van het museum: Nauwe Appelaarsteeg 3. Een groep van meer dan 15 leerlingen wordt in twee subgroepen gesplitst. De ene helft begint in het museum en de andere helft begint in het Educatief Paviljoen. Beide groepen krijgen hetzelfde te zien en te doen, maar in een andere volgorde.

d. Rondleiding

Tijdens de rondleiding krijgen de leerlingen allerlei instrumenten te zien die gerelateerd zijn aan geluid. Uit sommige hiervan klinkt zelfs nog muziek! De rondleider schenkt aandacht aan de oudste grammofoonspeler, de eerste synthesizer, de resonantiekast, de fonograaf en nog veel meer spannende geluidmakers en muziekinstrumenten. De vorm is actief: er worden veel vragen gesteld om de leerlingen te betrekken bij het onderwerp.

e. Proefjes in het Educatief Paviljoen

Tijdens dit deel van het programma doen de leerlingen zelf een aantal proeven met geluid en muziek om direct te ervaren geluid ontstaat, hoe je het zichtbaar maakt, hoe je lage tonen maakt en hoe hoge, hoe je geluid harder maakt en of je geluid ook kunt horen als er géén lucht meer is...

4 Creatieve verwerkingsles: maak een muziekinstrument

Om het bezoek aan het museum op creatieve wijze te verwerken staat hieronder een suggestie voor een les waarin leerlingen hun geheel eigen muziekinstrument ontwerpen m.b.v. een kartonnen doosje. Het mooist is om de creaties aan het eind van les tentoon te stellen op school.

a. Leerdoelen

De verwerkingsles is zowel bedoeld om de opgedane kennis en ervaringen te verwerken, als om er verder op door te bouwen.

De les sluit aan bij de kerndoelen 54, 55, en 56 van het domein *Kunstzinnige Oriëntatie* op het gebied van *Beeldende vorming* en *Muziek*:

- Oriëntatie op muziek en bijbehorende instrumenten
- Onderzoek naar hoe een instrument geluid maakt
- Verbeelding van plezier in (zelf) muziek maken
- Creativiteit stimuleren

b. Praktische informatie

In een (of meer) creatieve les(sen) construeren de leerlingen hun favoriete (of een fantasie) instrument, en beschilderen en/of beplakken ze het tot een kleurig geheel. U kunt zelf beslissen of de leerlingen twee aan twee samenwerken, of individueel.

De basis van het instrument is een kartonnen doosje. U kunt gemakkelijk een partij bestellen bij Topa Verpakkingen: www.topashop.nl. Een handig formaat is bijvoorbeeld een dekseldoos van 170 X 120 X 55 MM.

Het doosje is de basis voor het te ontwerpen instrument, maar mag natuurlijk helemaal 'losgezongen' worden van de doosvorm. Er mag in gesneden en geknipt worden, er mogen dingen aan toegevoegd worden zoals een hals met snaren, een blaaspijp met kleppen, trommelstokken, een strijk- of mondstuk: alles is mogelijk. Hier kunnen allerlei verschillende materialen voor gebruikt worden, zoals elastiek, touw, dopjes van frisdrankflesjes, houten prikkers, stofjes, kraaltjes, verf, pijpenragers, papier maché etc.

De instrumenten kunnen naar bestaand model worden gemaakt, maar mogen natuurlijk ook futuristisch of pure fantasie zijn. Een instrument kan daardoor 'ouderwets' van hout zijn (de kleur van het kartonnen doosje), maar pimpelpaars is óók goed: denk maar aan een Jimmy Hendrix- of Elvis-gitaar.

In **Bijlage II** vindt u foto's ter inspiratie om de doosjes tot instrument om te bouwen.

c. Inhoud van de creatieve les

De les begint met de nabespreking van het bezoek. De leerlingen willen vast vertellen wat ze het mooiste of gekste instrument vonden dat ze hebben gezien, of het vreemdste experiment dat ze gedaan hebben. Wat hebben ze bijvoorbeeld thuis aan hun ouders verteld over het bezoek? Nemen ze hun ouders nog een keer mee naar het museum?

U kunt de les vervolgen met te vragen welke instrumenten de kinderen zelf bespelen, of zouden willen bespelen. Of welke popartiesten, bands of dj's ze bewonderen. Welke muziek en welk muziekinstrument ze mooi vinden, en waarom.

Welke muziekinstrumenten kennen ze allemaal eigenlijk? Er zijn ook hele 'vreemdsoortige' uit andere culturen die ze misschien nog nooit gehoord hebben. Wat is de essentie van geluid, muziek en een muziekinstrument? Een muziekinstrument moet trillingen kunnen voortbrengen om geluid te maken, en het klinkt pas als muziek als er een bepaalde melodie of harmonie in te herkennen valt. Het is handig als een muziekinstrument een klankkast heeft, zodat het geluid verder draagt. Maar sommige instrumenten hebben dat niet nodig, zoals een triangel van metaal. Het is dus ook afhankelijk van het materiaal, hoe een muziekinstrument eruit ziet.

Eventueel kunt u op dit moment van de les onderstaande filmpjes van Schooltv laten zien, als u dit nog niet gedaan heeft in de voorbereidende les:

- <http://www.schooltv.nl/video/muziek-maken-geluiden-die-we-maken-omdat-we-ze-mooi-vinden-noemen-we-muziek/#q=geluid> (00:58)
- <http://www.schooltv.nl/video/muziekinstrumenten-muziek-maak-je-met-muziekinstrumenten/#q=geluid> (2:27)
- <http://www.schooltv.nl/video/huisje-boompje-beestje-muziek/#q=geluid> (14:25)

U kunt de les verder uitbreiden door in het muzieklokaal verschillende muziekinstrumenten, materialen en harmonieën uit te proberen, of door op internet naar vreemde, onbekende instrumenten te zoeken en luisteren. In **hoofdstuk 4d** vindt u een aantal suggesties voor websites waar de leerlingen (of u) op kunnen kijken.

Instrumenten zijn altijd bedacht door iemand en daarna weer verbeterd en veranderd. Kunnen de leerlingen ook een eigen instrument bedenken dat nog niet bestaat? Of dat een verbeterde versie van een bestaand instrument is? Of er gewoon veel mooier uitziet dan de normale: met hippe, blitse kleuren?

Het is verstandig de leerlingen hiervoor een voorontwerp op papier te laten maken.

Voorontwerp

- Papier, kleurpotloden of stiften

'Echt' instrument (doosje met deksel)

- 1 doosje met deksel per twee leerlingen van (bijv.) 17x12x5,5 cm.
- Diverse materialen die aanwezig zijn op school:
 - o plakkaatverf of acrylverf
 - o papier in verschillende kleuren
 - o stoffen in verschillende kleuren
 - o papier maché
 - o glitters
 - o pijpenragers
 - o touw, elastiek of echte snaren
 - o rest- of afvalmaterialen
 - o lijm (velpon, alleslijm) – geen Pritt
 - o etc

d. Websites met instrumenten en geluiden

Op onderstaande website zijn veel verschillende soorten muziekinstrumenten te vinden en vaak ook de bijbehorende geluiden. Ter inspiratie!

<http://www.schooltv.nl/video/muziek-maken-geluiden-die-we-maken-omdat-we-ze-mooi-vinden-noemen-we-muziek/#q=geluid>

<http://www.schooltv.nl/video/muziekinstrumenten-muziek-maak-je-met-muziekinstrumenten/#q=geluid>

<http://www.museumofmakingmusic.org/> (Engelstalig)

<http://www.mim.be/nl/instrument-van-de-maand>

<http://nl.audiomicro.com>

<http://www.soundsnap.com/browse> (Engelstalig)

<http://muziek.startpagina.nl/>

<http://www.muziekencyclopedie.nl/>

Muziekinstrumentencyclopedie

<http://static.digischool.nl/mu/leerlingen/mt/instrumenten/instrum1.htm>

<http://www.frankossen.com/Muziekinstrumenten-Encyclopedie.htm> (wereldmuziek)

Google / YouTube > zoeken op:

- Geluidsvoorbeeld
- Strohcello
- Trompetviool
- Allerlei andere instrumenten uit de (wereld)muziekencyclopedie

5 Bijlagen

Bijlage I Tussenleerdoelen

Kerdoel 42: De leerlingen leren onderzoek doen aan materialen en natuurkundige verschijnselen, zoals licht, geluid, elektriciteit, kracht, magnetisme en temperatuur.

Groep 1,2

- onderscheiden verschillende geluiden: hard/zacht, hoog/laag

Groep 3, 4

- als groep 1/2 +
- ordenen geluiden: van hoog naar laag of van hard naar zacht
 - onderscheiden klanken van verschillende instrumenten: tokkelen, blazen, aanslaan

Groep 5, 6

- als groep 3/4 +
- geluid is afkomstig van bronnen
 - bouw en materiaal van de bron bepalen aard van geluid

(Groep 7,8: Geluid plant zich voort, door materialen heen)

Wat doen de kinderen (groep 5,6):

- De kinderen bouwen eenvoudige slaginstrumenten.
- Ze ervaren dat geluid afkomstig is van een trillende bron, en dat de trilling de toonhoogte en luidheid bepaalt.
- Ze gaan op zoek naar de bronnen van verschillende muziekinstrumenten en stemgeluid.

Wat doet de leraar (groep 5,6):

- De leraar laat de kinderen de klank van verschillende zelfgebouwde slaginstrumenten onderzoeken.
- Zij wijst de kinderen op het trillen van een bron en gaat daarna samen met de kinderen op zoek naar de aard van de bron bij verschillende geluidsinstrumenten of het eigen stemgeluid.

(interpretatie FK van bovenstaande, onduidelijke zin: er trilt iets, en dat geeft een bepaald geluid. Ga op zoek naar andere dingen die ook kunnen trillen, en onderzoek wat het geluid is dat daaruit voortkomt. Maakt het uit welk materiaal er gebruikt wordt?).

Wat doen leerlingen in groep 7,8:

- De kinderen maken een 'telefoon' door twee plastic bekertjes of blikjes met touw aan elkaar te verbinden.
- Ze ervaren door hiermee te 'telefoneren' dat geluid zich ook door materialen kan voortplanten.

Kerdoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.

Groep 5,6

- Muzikale verkenning van onderwerpen uit de veranderende belangstellingswereld van de kinderen.

- Muziek maken:
 - de maat, het ritme en eenvoudige ritmische patronen spelen bij liedjes
 - spelen van tegenstellingen: hard-zacht, hoog-laag, snel-langzaam
 - experimenteren met verschillende klankkleuren en bespeelmogelijkheden die passen bij het instrument

Wat doen de kinderen (groep 5,6):

Bij Muziek maken

- Ze ontwerpen en spelen klankbeelden vanuit muzikale tegenstellingen, bijvoorbeeld hoge, snelle muziek-lage langzame muziek, vrolijk-droevig (zo'n muziekstukje duurt hooguit een minuut).
- Ze spelen muziek op schoolinstrumenten, digitale instrumenten, meegebrachte instrumenten of met 'eigen slagwerk' en gebruiken ook andere materialen om klanken mee te maken.

Wat doet de leraar (groep 5,6):

Luisteren

- Zij kiest korte muziekfragmenten die passen bij het thema/onderwerp, bijvoorbeeld bij activiteiten rond 'machines' luisteren de kinderen naar een muziekfragment waarin machinale geluiden worden geïmiteerd.
- Zij past verschillende werkvormen toe bij muziek beluisteren. Ze laat bijvoorbeeld de kinderen bewegen als een machine, machinegeluiden maken en daarna op muziek met machinale geluiden bewegen.
- Zij leert de kinderen om muziek te analyseren op het gebruik van vorm- en klankeigenschappen (hoog-laag, hard-zacht, instrumentale klanken) en laat hen dit benoemen, bijvoorbeeld: de basgitaar speelde een lage melodie.

Muziek maken

- Zij inspireert de kinderen om te experimenteren met klanken, instrumenten en muzikale taken (meespelen bij liedjes, muziekstukjes maken, enz.).

Kerdoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Groep 3,4

als groep 1/2 +

- kijken/luisteren naar en praten over eigen werk en dat van hun groepsgenoten met aandacht voor verschillen in ontwerp, vormgeving en presentatie

Groep 5,6

als groep 3/4 +

- bespreking van de plannen: wat ga je maken en hoe ga je dat maken?
- bespreking van het eigen product en werkproces en dat van groepsgenoten
- bespreking van eigen werk in relatie tot dat van kunstenaars
- respect en waardering tonen voor het werk en de zienswijze van anderen

Wat doen de kinderen (groep 5,6):

- De kinderen nemen deel aan reflectiegesprekken.
- Ze bespreken hun plannen.
- De kinderen bekijken elkaars werk en vergelijken de verschillende oplossingen die gekozen zijn voor het vormgeven aan een idee.
- Ze vergelijken het werk met de criteria van de gegeven opdracht.

- Ze geven hun mening en proberen deze te beargumenteren.
- Ze hebben aandacht voor de achterliggende motieven om iets op een bepaalde manier vorm te geven.
- Ze tonen respect voor het werk en de werk- en zienswijze van anderen. De kinderen leggen een relatie tussen de oplossingen in hun eigen werk en die van kunstenaars.

Wat doet de leraar (groep 5,6):

- De leraar informeert naar de plannen en geeft feedback.
- Zij stelt reflectievragen als de kinderen aan het werk zijn en bij de nabespreking.
- Zij hanteert kijk- en luistervragen als rode draad voor de nabespreking.
- Zij zorgt ervoor dat in de nabespreking de criteria aan de orde komen die zij toegelicht heeft bij het geven van de opdracht.
- De leraar legt een relatie tussen het werk van de kinderen en dat van kunstenaars en laat in dat kader relevante kunstwerken zien of horen, bijvoorbeeld afbeeldingen van beeldende kunstwerken, fragmenten van theater- en danspresentaties op Dvd, muziekfragmenten op Cd, verhalen en gedichten.
- Zij werkt aan een sfeer waarin waardering is voor verschillen in de wijze waarop kinderen hun ideeën vormgeven.

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Cultureel erfgoed is gerelateerd aan verschillende vakgebieden. In groep 5/6 komen onder meer onderwerpen uit oriëntatie op jezelf en de wereld (meer specifiek: aardrijkskunde, geschiedenis), taal en kunst aan de orde.

• **Objecten uit het verleden:**

- oude kunst en (gebruiks)voorwerpen uit het dagelijks leven met kenmerken, eigenschappen en gebruik
- gebouwen, monumenten en objecten in de omgeving die naar het verleden verwijzen
- het dagelijkse leven in oude schilderijen en beelden
- oude kaarten, afbeeldingen en foto's van vroeger
- verschillende historische bronnen
- verschillen en overeenkomsten tussen heden en verleden
- Kunstzinnige disciplines: beeld- en muziekcultuur van kinderen (bijv. tophits)

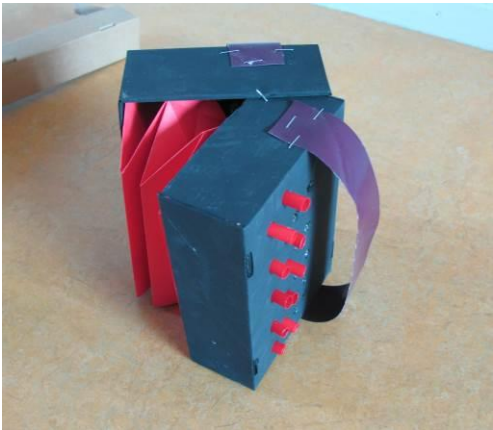
Wat doen de kinderen (groep 5,6):

- De kinderen verzamelen gegevens over het heden en het verleden met behulp van eenvoudige historische bronnen, zoals gebruiksvoorwerpen, oude schilderijen, foto's. Ze stellen vragen aan de bronnen.
- Ze brengen een bezoek aan cultureel erfgoed in de omgeving.
- Ze leggen verbanden tussen verschillende bronnen, bijvoorbeeld een (oud) schilderij waarop je ziet hoe het voorwerp gebruikt wordt.
- Ze denken na over de vraag waarom mensen vroeger (soms) anders handelden dan tegenwoordig.

Wat doet de leraar (groep 5,6):

- Ze laat kinderen (in groepjes) werken met verschillende bronnen om het verleden te onderzoeken en te ervaren welke informatie dit oplevert.
- Ze stimuleert kinderen om vragen te stellen aan bronnen en laat bronnen met elkaar vergelijken.
- Ze nodigt de kinderen uit te doen als in de verleden tijd: leven als, spelen als, praten, zingen, tekenen, bouwen. Ze laat kinderen daarbij verhalen vertellen.
- Ze brengt kinderen in aanraking met echte kunstwerken en 'live' kunstenaars, bijvoorbeeld een muzikant in de klas met oude en nieuwe muziek(instrumenten).
- Ze bezoekt met de kinderen cultureel erfgoed in de omgeving. Ze stelt de kinderen vragen over:
 - wat ze ervaren, wat ze bijzonder vinden, hoe ze het waarderen;
 - verschillen en overeenkomsten met wat ze zelf hebben, kopen, maken;
 - de functie van het erfgoed of evenement, nu en in het verleden, waarom het is georganiseerd en voor wie het is bedoeld.

Bijlage II Inspirerende foto's voor instrumenten

Bandoneon
en
toetsinstrument

Slagwerkinstrumenten

Elektrische gitaar

Snaarinstrumenten

Blaasinstrumenten

Doosjes hoeven geen
doosjes te blijven